

Павел Александрович Муханов

**Подлинные свидетельства о
взаимных отношениях
России и Польши**

**Москва
«Книга по Требованию»**

УДК 93
ББК 63.3
П12

- П12 **Павел Александрович Муханов**
Подлинные свидетельства о взаимных отношениях России и Польши / Павел Александрович Муханов – М.: Книга по Требованию, 2013. – 294 с.

ISBN 978-5-458-05621-2

Известный историк археограф, собиратель и издатель материалов по отечественной истории П.А Муханов, был участником боевых действий на территории Польши в 1830 году в период подавления восстания. Именно тогда в его руки попал ряд примечательных документов, которые он почел за долг перевести на русский язык и издать. Среди этих бумаг оказались и письма Марины Мнишек, и послания короля Сигизмунда; различные подлинные документы времен смутного времени, включая письма Второго Лжедмитрия, протоколы дипломатических переговоров и многие другие, часто фрагментарные, рукописи. Готовя издание, П.А Муханов решил одновременно осветить и малоизученную в то время русско-польскую войну 1617-1618 годов, когда войска королевича Владислава совершили попытку захватить Москву и вернуть польской короне обещанный ей в Смутное время русский престол. Как пишет исследователь: «событие сие в Русской Истории вовсе не описано». Сетую на отсутствие отечественных источников, исследователь находит логичным прибегнуть к фактам, сообщаемым в работах польских историков и хронистов. В предисловии к книге он указывает, что этот компилятивный очерк «Похода Владислава в Россию» написан «господином И.М.», чье подлинное имя не раскрывается. Предположительно под этим псевдонимом выступает сам автор, пожелавший сохранить отстраненную позицию.

ISBN 978-5-458-05621-2

© Издание на русском языке, оформление
«YOYO Media», 2013

© Издание на русском языке, оцифровка,
«Книга по Требованию», 2013

Эта книга является репринтом оригинала, который мы создали специально для Вас, используя запатентованные технологии производства репринтных книг и печати по требованию.

Сначала мы отсканировали каждую страницу оригинала этой редкой книги на профессиональном оборудовании. Затем с помощью специально разработанных программ мы произвели очистку изображения от пятен, клякс, перегибов и попытались отбелить и выровнять каждую страницу книги. К сожалению, некоторые страницы нельзя вернуть в изначальное состояние, и если их было трудно читать в оригинале, то даже при цифровой реставрации их невозможно улучшить.

Разумеется, автоматизированная программная обработка репринтных книг – не самое лучшее решение для восстановления текста в его первоизданном виде, однако, наша цель – вернуть читателю точную копию книги, которой может быть несколько веков.

Поэтому мы предупреждаем о возможных погрешностях восстановленного репринтного издания. В издании могут отсутствовать одна или несколько страниц текста, могут встретиться невыводимые пятна и кляксы, надписи на полях или подчеркивания в тексте, нечитаемые фрагменты текста или загибы страниц. Покупать или не покупать подобные издания – решать Вам, мы же делаем все возможное, чтобы редкие и ценные книги, еще недавно утраченные и несправедливо забытые, вновь стали доступными для всех читателей.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Во время послѣдней войны, и по окончаніи оной, случай доспавиль мнѣ на время нѣсколько рукописей, изъ коихъ большая часъ принадлежишь къ XVII^{му} вѣку.

Эпоха, къ которой онѣ относятся въ Русской Исторіи или мало или во все не описана.

Опасаясь, чшобы подлинныя рукописи, съ которыхъ я сдѣлалъ списки, не заперялись или не сдѣлались жертвою времени¹, и имѣя въ виду, чшо публичныя Госу-

¹ Нѣкоторыя изъ сихъ рукописей уже весьма вѣзки.

PRZEMOWA.

Podczas ostatniej wojny i po jej zakończeniu przypadkiem nabyłem na czas niejaki kilka rękopismów z wieku XVII.

Epoka, do której one w historyi Rosyjskiej ściągają się, mało lub też zgoła nie jest opisana.

Lękając się, ażeby autentyczne rękopisma, których kopije zrobiłem dla siebie, nie zaginęły, albo nie uległy zniszczeniu czasu¹, a mając na widoku, iż publiczne akta urzędowe a do tego

¹ Niektóre z nich są już znacznie spróchniałe.

даршвенные акты и къ шому же древнѣе, дѣлаясь достояніемъ Исторіи, должны бышь доступны для каждаго, я желалъ принести посильную дань на алтарь ошечешвеннаго просвѣщенія; и по сему нещадя ни шрудовъ, ни издержекъ, я присупилъ къ изданію сихъ рукописей съ единшвенною цѣлію доставивъ пользу занимающимся Ошечешвенною Исторіею.

Дабы сдѣлать ихъ одинаково удобными для Русскихъ и для Поляковъ, къ подлинному Польскому шекспу, изданному мною съ дипломашическою шочностію ¹,

¹ При изданіи сохранены не только древняя орѳографія, но даже порядокъ знаковъ препинанія,

starożytne, stając się własnością historyi powinny być wiadome każdemu, chciałem po dług możliwości złożyć ofiarę na ołtarzu Ojczy- stej oświaty, postanowiłem przeto ogłosić drukiem te rękopisma, nie szcędząc na to pracy ani nakładu, jedynie w celu przyniesienia pożytku osobom trudiącym się badaniami we względze historyi krajowej.

Wzamiarze uczynienia tych rękopismów równie użytecznemi dla Rossyan i dla Polaków, do textu Polskiego z dokładnością dyploma- tyczną przezemnie wy- danego ¹, dołączam pra-

¹ W niniejszém wydaniu zachowano nie tylko dawną ortografię, lecz nawet wszystkie znaki pisarskie,

я прилагаю Русскій переводъ совершенно близкій къ подлиннику.

Въ концѣ книги приложены снимки (fac-simile) подписей нѣкопорохъ значительныхъ лицъ и съ первоначальныхъ страницъ или спрокъ нѣкопорохъ рукописей¹, сделанные со всевозможнымъ тщаніемъ и исправностію.

Къ письмамъ Сиги-

во многихъ мѣстахъ крайне неправильный и не рѣдко зашешняющій смыслъ подлинника. Не смотря на сіе мнѣ не хотѣлось даже въ подробностяхъ ошущупишь ошъ подлинныхъ рукописей.

¹ Еслибы въ послѣдствіи ошскались гдѣ-либо рукописи о сихъ же самыхъ предметахъ, или писанныя подобными почерками, шо имѣя передъ глазами снимки съ первоначальныхъ страницъ или спрокъ, удобнѣе можно было бы слсчашъ ихъ между собою и выводишь свои заключенія.

wie dosłowne tłumaczenie Rossyjskie.

W końcu dzieła są dołączone fac-simile podpisów niektórych znakomych osób, a także początkowych stronnic lub wierszy¹ z niektórych rękopismów, z największym staraniem i dokładnością wykonane.

Do listów Zygmun-

w wielu miejscach mylnie położone, przez co niekiedy tamuje się zrozumienie myśli; mimo to jednak w drobnostkach nawet postanowiłem wiernie drukować rękopisma autentyczne.

¹ W razie wynalezienia innych rękopismów, mających zawierać opisanie podobnych wypadków; lub też takich gdzie użyto podobnego charakteru, mając przed oczyma fac-simile początkowych stronnic albo wierszy porównywać je można pomiędzy sobą i stosownie nad niemi czynić uwagi.

змунда III^{го} я прилагаю и очеркъ похода Владислава въ Россію въ 1617 и 1618 годахъ, сосшавленный * по свѣденіямъ, почерпнутымъ изъ Польскихъ Испориковъ.

Событіе сіе въ Русской Исторіи вовсе не описано.

Въ сочиненіи В. Берха: *Царствованіе Царя Михаила Теодоровича*, о немъ говорится почти мимоходомъ и припомъ съ ошибками не только въ собственныхъ именахъ, но и при изложеніи самыхъ происшествій.

Изъ Польскихъ писателей подробнѣе другихъ описываютъ сіе событіе: Наруше-

* Господиномъ И. М.

та III, przydany jest opis wyprawy Władysława do Rosyji w r. 1617 i 1618 podług Polskich pisarzy skreślony*.

Wypadek ten w Rosyjskiej historii wcale nie jest opisany.

W dziele P. Bercha: *Panowanie Cara Michała Fiedorowicza*, za którego czasów przypadła wspomniona wyprawa, mówi się o nim prawie nawiasowo a do tego z dodaniem pomyłek nie tylko w imionach własnych, lecz nawet w opisanii samych wypadków.

Z Polskich pisarzy o téj wyprawie obszerniej od innych mówią: Naruszewicz w *Historji*

* Przez Pana I. M.

вичъ въ *Исторіи Яна Карла Ходкевича* и Нѣмцевичъ въ *Исторіи Царствованія Сигизмунда III.*

Первый изъ нихъ описываетъ оное сполько, сколько оно относилось къ Ходкевичу, командовавшему во время войны 1617 и 1618го годовъ всѣми войсками, хотя впрочемъ главное начальство надъ оными было поручено Владиславу.

Въ швореніи же шпораго, (Нѣмцевича), чашашель найдешъ, что перомъ сочинителя не рѣдко водила какая-то ненависть ко всему чужеземному, что и лишило его *безпристрастія* — необходимаго качества для всякаго Историка. Матеріалы свои онъ за-

Iana Karola Chodkiewicza i Niemcewicz w Dziejach panowania Zygmunta III.

Pierwszy opisuje ją tyle, do ile ona zostaje w związku z życiem Chodkiewicza, dowodzącego w czasie wojny 1617 i 1618 r. nad całem wojskiem, które zresztą zostawać miało pod główném naczelnictwem Władysława.

W dziele zaś Niemcewicza czytelnik znajdzie, że piórem autora kierowała niejakaś nienawiść ku temu wszystkiemu co było cudzoziemskiem, która go pozbawiła *bezstronności* — głównego przymiotu każdego historyka. Wybierał on materyały do swego dzieła z ojczy-

имспвовалъ изъ ошечспвенныхъ писашелей, большею часшю современныхъ Сигизмунду и Владиславу. Записки сихъ писашелей болъе или менъе присспраспны къ своему народу и наполнены негодованемъ прошивъ Русскихъ, шакимъ шочно образомъ, какъ въ шо время писали Рускiе браня вездъ Поляковъ. Нъмцевичъ вмъспо шого, чшобы очиспшишь здравую крипшикою свъденiя, переданныя современниками попомспву¹, шщашельно собиралъ все говоренное не въ пользу не Поляковъ для шого,

1 Онъ бралъ цълмя спраницы слово въ слово, перемънялъ только нъкошорыя выраженiя или выпуская ихъ, и шакимъ образомъ измънялъ шекспъ въ свою пользу.

stych pisarzy, wspólczesnych po wiêkszej czêści Zygmuntowi i Władysławowi. Opowiadania ich mniej wiêcej przyjaźne ku swemu narodowi, przepelnione są nieukontentowaniem ku Rossyanom, również jak Rossyanie pisali w owym czasie łając wszędzie Polaków. Niemcewicz zamiast tego co by miał oczyścić podania tych wspólczesnych pisarzy, za pomocą krytyki historycznej¹ troskliwie wyszukiwał miejsc niekorzystnie na stronę Polaków mówiących, w tym celu ażeby w swych obrazach rzuciwszy wiêkszy cień na wszystko co jest

1 Biorąc niekiedy z tych Autorów całe stronnice dosłownie, przekształcał tylko niektóre wyśłowienia, lub je zupełnie wyrzucał a tym sposobem zmieniał text stosownie do swoich widoków.

чшобы, наложивъ большую пѣнь на все чужеземное въ своихъ картинахъ, пѣмъ ярче и сильнѣе изобразишь дѣянiя своихъ соошечсшвенниковъ.

Промъ шого, въ обшихъ упомянушыхъ сочиненiяхъ шопъ важный недосшашокъ, чшо собсшвенныя имена Русскiхъ крайне неправильны.

При сосшавленiи описанiя похода Владислава въ Россiю, приняшы за основанiе обозначенныя сочиненiя, къ коимъ прибавлено все шо, чшо можно было опыскашь у другихъ писашелей¹ и предсшавлено чшпа-

¹ Исторiя Яна Карла Ходкевича, соч. А. Нарушевича. Изд. въ Варшавѣ, 1805 г. Графомъ Моштовскимъ.

² Жизнь Георгiя Оссолiнскаго и

обцѣм, тѣм шветнѣй i добитнѣй выставиць мѡгъ dzieje swych ziomkѡw.

Прѡчь tego w obu dziełach, do rzѣdu uchybień waŝnych naleŝy i to, iŝ Rosсыjskie imiona włашne nazbyt sѧ pokalczone.

Do napisania wyprawy Władysława do Rosсыi pomocѧ i zasadѧ słuŝyły два wyŝej wzmiankowane dzieła; прѡчь tego korzystano i z wielu innych pisarzy¹, jeŝeli w nich co godnego uwagi moŝna było wyszukać, ofiarując to wszy-

¹ Historia Jana Karola Chodkiewicza przez A. Naruszewicza, Warszawa 1805 r. wyd. p. Hr. Mostowskiego.

² Źycie Ierzego Ossolińskiego i

пелямъ какъ собраніе факшовъ, кошорое по дополненіи свѣденіями изъ Русскихъ архивовъ можешь бросишь хоши нѣсколько свѣша на довольно шемную эпоху Русской Истории 1617 и 1618го годовъ.

Походъ Владислава изданъ шакже на двухъ языкахъ, и хоши описаніе сего похода не будешъ новосшію для Поляковъ; по крайней мѣрѣ оно принесешъ

3 Жизнь Льва Сапѣги, изданныя въ Варшавѣ, 1805 г. Гр. Мошовскимъ.

4 Исторія Царшванія Сигизмунда III. соч. Нѣмцевича, Варшава, 1819.

5 Каршина времени Царшванія Сигизмунда III, соч. Франциска Сярчинскаго. Лембергъ, 1828.

6 Царшваніе Царя Михаила Теодоровича, соч. В. Берха. Спб., 1832, и

7 Собраніе Государствєнныхъ грамошъ и договоровъ, хранящихся въ Государственной Коллегіи Иношравныхъ дѣлъ. Москва, 1813.

stko czytelnikom, jako zbiór faktów, który w dopełnieniu wiadomości z Archiwów Rosyjskich, niejakiś światło rzucić może na zaciemnioną epokę historyi Rosyjskiej w 1617 i 1618 latach.

Wyprawa Władysława również we dwóch językach jest wydana, a chociaż opisanie jej nie przedstawi nic nowego dla Polaków, przynajmniej przyniesie ono

3. Życie Lwa Sapiehy, wyd. r. 1805 p. Hr. Mostowskiego. Warszawa.

4. Dzieje panowania Zygmunta III. Warszawa 1819.

5. Obraz wieku panowania Zygmunta III p. Franciszka Siarczyńskiego, Lwow 1828.

6. Panowanie Cara Michała Fiedorowicza p. B. Bercha, Petersburg, 1832.

7. Zbiór dyplomatów i traktatów znajdujących się w Kollegium spraw zagranicznych Państwa. Moskwa, 1813.

IX

пу выгоду, что собы-
тие сіе описано здѣсь
съ бѣльшею подроб-
носпію, нежели во
всѣхъ Польскихъ со-
чиненіяхъ, взявшихъ
порознь и при помѣ-
съ исправленіемъ соб-
спвенныхъ именъ.

Май, 1834.
МОСКВА.

tę korzyść, iż ten wy-
padek opisany tu jest
szczegółowiej, niż u in-
nych Polskich pisarzy
a do tego z poprawie-
niem imion własnych.

Maj, 1834.
MOSKWA.

ОГЛАВЛЕНИЕ.

	<u>Стр.</u>
Походъ Владислава въ Россію	1
Письма Сигизмунда III къ Московскимъ Коммиссарамъ . . .	107

1617.

I-е Письмо 1-го Сеп- тября	113
II — 18 Октября 116	
III — 7 Денября 121	
IV — 29 ————— 125	

1618.

V Письмо 12 Генваря 130	
VI — 29 ————— 136	
VII — 17 Февраля 140	
VIII — 3 Марша . 143	
IX — 30 ————— . 146	
X — 15 Юня . 148	
XI — 3 Августа 152	
XII — 25 ————— 155	
XIII — 8 Сентяб. 158	
XIV — 10 Октября 163	
XV — 21 Ноября . 168	
XVI — 20 Денября 174	
XVII — 20 —————	
(дубликатъ XVI письма) 178	

SPIS RZECZY.

	<u>Strona.</u>
Wyprawa Władysława do Rosyji	1
Listy Zygmunta III do Moskiewskich Kom- missarzy	107

1617.

I List 1-go Września 113	
II — 18 Października 116	
III — 7 Grudnia . 121	
IV — 29 ————— . 126	

1618.

V List 12 Stycznia . . 130	
VI — 29 ————— . . 136	
VII — 17 Lutego . . 140	
VIII — 3 Marca . . 143	
IX — 30 ————— . . 146	
X — 15 Czerwca . 148	
XI — 3 Sierpnia . . 152	
XII — 25 ————— . . 155	
XIII — 8 Września . 158	
XIV — 10 Października 163	
XV — 21 Listopada . 168	
XVI — 20 Grudnia . . 174	
XVII — 20 ————— (du- plikat listu XVI) . . . 178	